

# DE REFORMATIE

## WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr. K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; Prof. Dr. S. Greffdanus, Kampen; Prof. B. Holwerda, Amersfoort; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Ereda; Dr. P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Sappemeer; Ds H. Knoop, Rotterdam; Dr. G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds J. Smelik, Apeldoorn; Dr. H. Smilde, Groningen; D. Stroot, Bussum; Prof. Dr. C. v. Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Utrecht; Ds G. Visée, Kampen; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr. K. SCHILDER, Vlaedijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes.

Postrekening No. 406040 ten name van BUREAU „DE REFORMATIE“ — GOES Telefoon No. 2424.

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar. Advertenties: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Hoofdartikel: De oude strijd, I. — Uit de Schrift: Herder en kudde, 1 Kon. 19: 9b, 11b. — Kerkelijk leven: De nieuwe zakelijkheid van Zwolle. Waarom spreekt Dr. H. N. Ridderbos grove onwaarheid? Waarom vervolgt Dr. H. N. Ridderbos met onwaarheid spreken! „Honden“ en „versnijding“. Het met begraven. Vragen naar den bekenden weg. Legenden inzake samentreking. Zending (collecten en bijdragen). Nog eens: ons Handboek. De Kamper week. Theologische Hoogeschool. Uit het pol. en soc. leven: Inzake de Ver. voor Calv. wijsbegeerte. — Opvoeding en onderwijs: Uitzicht en gevaar. — Groninger brieven. — Perschoon. — Korte berichten. — Kerknieuws. — Correspondentie.

## HOOFDARTIKEL

### De oude strijd.

(Referaat, in verkort vorm gehouden op den dag der Theol. Hoogeschool, 2 October 1946.)

Het is de oude strijd, die ons is opgelegd. De strijd om de heilichheid des Heeren: de heilichheid van Zijn Woord en Zijn huis; de heilichheid van Zijn verbondswoorden en verbondsteekenen; de heilichheid van ons en onze kinderen.

Voor al om dat laatste is het mij hier nu te doen. De strijd, die ons is opgedrongen door menschen (maar ook opgelegd door Gods voorzienigheid) is niet alleen een strijd om eerherstel van enkele honderden gedegradeerde ambtsdragers, maar om de bewaring van heel de kerk bij het klare Woord van God.

Wij voelen dien strijd vaak als een zwaren last. Maar ondanks veel verdriet en kruis, dat ons daardoor overkomen is, mogen en moeten wij dien strijd toch ook als een vreugde blijven zien. Want we hebben hier niet te maken met een groot schijngevecht, een bloedig steekspel zonder zin! Neen: in al dat vechten met woorden gaat het om het behoud van het zuivere en heldere inzicht in de concrete werkelijkheid van Gods verbond met ons en onze kinderen; om den vasten grond van ons behoud, in leven en sterven; om de zuiverheid van Gods beloven en ons belijden bij doopvont en avondmaalstafel, en van daaruit ook naar buiten toe, in ons gansche leven.

Het is de oude strijd, die ons is opgedrongen. Dat houden wij vol, al wordt het tot op dezen dag door onze tegenstanders hardnekkig ontkend. In Aug. 1944 werd al in een rondschrijven van een synode deze bewering uitgesproken:

„Niet de Generale Synode heeft een nieuwe leer in de Kerken ingedragen, maar de oppositie heeft gepoogd en tracht in ons kerkelijk leven tot heerschappij te brengen een beschouwing, welke nimmer in de Gereformeerde Kerken een rechtmatige plaats heeft gevonden“ (spatificering van mij).

Deze krasse uitspraak is in allerlei toonaarden herhaald. Het zouden de bezwaarden geweest zijn, die een nieuwe en ongehoorde leer over het verbond naar voren hebben gebracht, en waartegen de synode een dam moest opwerpen ter bescherming van de waarheid Gods. We hebben diezelfde klanken nog pas gehoord uit de synode van de gebonden kerken te Zwolle, waar Ds H. A. Munnik in zijn openingswoord zich als volgt uitsprak: de uitbreiding der scheuring is zeer sterk beïnvloed door de verkeerde gedachte, dat de verschillende generale synoden het stempel der afkeuring gezet hebben op de denkbeelden, die leefden in de leden der kerken uit de Afscheiding.

Voor al dat laatste is hier in geding. Want van meet af is door de bezwaarden juist betoogd, dat de synodale leerbeslissingen geweld deden aan wat vroe-

ger (ook in de vorige eeuw) ronduit werd geleerd als de zuivere gereformeerde leer van de Reformatie. Zoo is het ook vastgelegd in de bekende Acte van Vrijmaking of Wederkeer: „Wij maken ons vrij van den smaad, die geworpen is op de nagedachtenis van voorgangers, die in het verleden onder openlijke bestrijding van wat gemelde uitspraken bevatten met rijken zegen des Evangelies de kerken vóór en na hare vereeniging in den jare 1892 hebben gediend“.

Wij weten, hoe van beide kanten moeite is gedaan om de eigen leer te verdedigen met citaten uit de „vaderen“, zoowel uit de Reformatie als uit de periode van de Afscheiding (denk aan het Prae-advies, aan de vele aanhalingen uit Ursinus, aan het debat rondom 1905, aan brochures over de lijn der Afscheiding, enz.). Die oplevende belangstelling voor de gedachtenwereld van onze geestelijke voorouders is een verblijdend gevolg van den afmattenden kerkstrijd. Ook daarin worden de harten der vaders bekeerd tot de kinderen, en wordt de gemeenschap der heiligen versterkt met de „wolk der getuigen“, die ons zijn voorgaan in den strijd. Lang vergeten en verwaarloosde uitspraken van geloovigen uit den vorigen tijd worden ineens weer levend, en krijgen voor onze oogen een nieuwen glans. Zoo spreken onze voorouders nog, nadat zij gestorven zijn, en betoont God Zijn voorzienigheid in het „conserveeren“ van schijnbaar verloren arbeid des geloofs.

Deze vernieuwde ontmoeting met het voorgeslacht, waardoor wij ook een veel dieper besef hebben gekregen van hun strijd en hun overwinning, moet voor ons echter tegelijk een prikkel zijn om geloovig verder te worstelen in den strijd om de waarheid Gods. We hebben een rijke erfenis overgekregen — maar het wordt in deze antichristelijke wereld hoe langer hoe zwaarder, die te bewaren. Ook daarom mogen wij God danken voor den strijd der vrijmaking, die ons weer met kracht heeft duidelijk gemaakt, welke plaats en welke taak wij hebben ten opzichte van verleden, heden en toekomst in den voortgaanden dag van onzen Heere Jezus Christus.

Dat het de oude strijd is, dien wij hebben te voeren, is vooral te zien uit de geschiedenis van de Christelijke Afscheiden Gereformeerde Kerk (zoo hieldte toen haar officiële naam) in de vorige eeuw. Het is hier de plaats niet voor een compleet overzicht van den verbondstijd in die kerk sinds het optreden van Ds de Cock. Ik zou kunnen volstaan met er aan te herinneren, hoe de kwesties van verbond en doop en kerkbeschouwing al dadelijk aan de orde kwamen op de eerste synode in 1837 (nadat De Cock een brochure over den doop had uitgegeven). Daar werden een serie dogmatische artikelen vastgesteld, waartegen De Cock met enkele ouderlingen protesteerde. Deze synodebeslissingen zijn aanleiding geworden tot een ernstige scheuring onder de Afscheidenen. De synode van 1840 heeft dan ook met schuldbelijdenis erkend, dat de bedoelde uitspraken niet verantwoord waren, en ze daarom teruggenomen.

Dat is heel kort gezegd. Maar wat een wereld van strijd en verdriet gaat daarin voor ons open! Hoe donker de eerste jaren van de Afscheiding zijn geworden, vlak na het bezielende begin, is b.v. te lezen in het bekende geschrift van Dr. H. Bouwman: „De Crisis der Jeugd“. Wat een wantrouwen en misverstand bij de voorgangers onderling; wat een meeningsverschil en strijd over de meest vitale stukken in het leven der kerk! Het scheen een groot fiasco te worden; en dat zou het ook onherroepelijk geworden zijn, als niet door een duidelijk wonder van Gods kracht de gebroken gemeenschap weer tot herstel was gekomen, en de groei zich had doorgezet (vooral sinds de gezamenlijke stichting van een Theologische School).

Vanaf het begin der Scheiding is de kwestie van het verbond en den doop aan de orde geweest; en de

kerken hebben er sindsdien zich niet van kunnen losmaken.

Hoe komt dat toch (zoo vragen wij onwillekeurig), dat diezelfde strijdsvragen ook toen zooveel opschudding en verwarring hebben gebracht?

Dat heeft De Cock al goed ingezien. In de inleiding van zijn boekje over den doop („Wederleggende Beschouwing en Ontwikkeling van het leerstuk des H. Doops“, 1837) herinnert hij aan een uitspraak van een vroegeren theoloog, dat de Satan het juist op den doop voortdurend gemunt heeft, omdat hij door een onzuivere doopsbeschouwing het leven van de gansche kerk in verwarring kan brengen.

Dat is ook helder beseft door een lateren auteur uit de kringen der Afscheiding: J. A. Wormser. Zijn opstellen over den kinderdoop (in 1938 opnieuw uitgegeven door Ds J. A. Schep, met een woord vooraf door A. Zijlstra) zijn daarvan een sterk getuigenis.

Wormser was diep aangegrepen door het schromelijke verval van heel het volksleven in zijn tijd. Scherp zag hij, dat de voornaamste oorzaak daarvan gelegen was in de ontcrachting van de verbonds- en doopsbeschouwing. Daartegenover kwam hij met al zijn kracht op voor de vastheid van den doop, ook al ging de gedoopte in engeloor verloren. „Nocht mogen de instellingen van God, en de afwijkingen eener trouwloze natie of kerk, zwak, twijfelachtig, of krachteloos worden voorgesteld. Daardoor zou men ieder uitsicht op herstel en reformatie vernietigen“ (pag. 36 ed. Schep). Tegenover het subjectivisme, dat den doop slechts van waarde acht, wanneer de gedoopte een geloovige en uitverkorene is, durft Wormser te zeggen, dat wij geheel moeten rusten in het voorwerp des geloofs (dus in Christus, in Zijn verbond en beloften) — anders gelooven we feitelijk in onszelf! „De doop, hetzij die aan bejaarden of aan kinderen bediend wordt, verzegelt ons dan ook nooit dat wij geloovigen zijn, maar wat wij in God hebben“ (37).

Het heeft Wormser aangegrepen, dat die vastheid van den doop (als verzegeling van Gods onfeilbare beloften aan iederen gedoopte) werd ondermijnd door vrome menschen, vrome theologen. Dat moet zich wreken over de heele linie! Want de vraag, wat iemand denkt over zijn doop en die van anderen, is van beslissende betekenis voor zijn levenshouding in de kerk en in den staat. Wormser wijst op het voorbeeld van Jozua en Kaleb, die dezelfde belofte hadden als de overige Israëlieten, maar die als eenigen in Kanaän kwamen, door hun geloof.

Zoo was het geen dorre theoretische kwestie, maar de brandende strijd om de kerk en het volk, die de discussies over het verbond en den doop onvermijdelijk moesten wakker roepen. Vooral wanneer iemand tot de Afscheidenen wilde overkomen, kwam telkens de vraag aan de orde, of men zomaar den doop erkennen kon, die bediend was buiten het eigen kerkverband. Daardoor werden de Afscheidenen vanzelf genoodzaakt, zich rekenschap te geven van de betekenis van het verbond en den doop. Het bleek, dat de gedachten daarover nog volstrekt niet tot eenheid waren gekomen.

Dat kwam al aan den dag door den man, die den strijd van Wormser voortzette: Ds K. J. Pieters te Franeker. Zijn naam wordt gewoonlijk niet afzonderlijk vermeld in de rij van verdienstelijke predikanten en theologen. Dat zal wel mee zijn oorzaak hebben in het droevige feit, dat hij later tot allerlei dwaling vervallen is, en eerloos uit den kring der Afscheidenen verdween. Maar dat mag voor ons geen reden zijn om voorbij te gaan aan de waardevolle opmerkingen van zijn scherp verstand in zijn eerste periode (anders zouden we ook het eerste werk van Salomo en van Joas moeten becrisiseeren vanwege hun latere dwalingen).

Ds Pieters toonde zich een vurig verdediger van